

independent-minded nuncio, str. 197–240) opisuje lik F. M. Frangipani koji je za vrijeme triju papa bio legat u Francuskoj. Onamo ga je poslao Pio V. (1568–1572.), papa Grgur XIII. ga je opozvao i Siksto V. opet poslao onamo. Pisac pokazuje na temelju Frangipanijevih spisa kako je on nastojao provoditi svoje odluke i svoju volju.

Elisabeth Kovacs (Pius VI bei Joseph II zu Gast. Neue Aspekte zur Reise des Papstes nach Wien im Jahr 1782, str. 241–288) opisuje posjet pape Pija VI. austrijskom caru Josipu II. Taj se posjet smatra zadnjim susretom jednog cara i pape. Spisateljica tumači razloge koji su naveli papu da posjeti cara Josipa II. Iznosi prethodne nesuglasice i sporove između cara i pape. Papin je posjet – koji je trajao mjesec dana – uspio isposlovati da se postigne neki „modus vivendi“ a i to da se unutar granica Habsburške monarhije ne razvije odveć samostojna Crkva. Vincente Carcel Orti (El archivo del nuncio Barili ann. 1857–1868, str. 289–356) objavljuje diplomatsku korespondenciju Laurencija Barilija, apostolskog nuncija u Španjolskoj od godine 1857. Raymond L. Cummings (The Nunciature at Naples, its archives, and the national revolution ann. 1860, str. 357–366) opisuje burne dane kada je u Napulj ušao Garibaldi, osvojio grad i narod pokrenuo na revoluciju. Pobunama je bila zahvaćena i papinska nuncijatura. Arhiv je prethodno skrbno i brižno pohranio Petar Gianelli u Gaetu, na sigurno mjesto. U tome je imao zaštitu i pomoć Francuske. Francuski je konzul štitio nuncijaturu u Napulju. Premda je Napoleon III. bio pristaša talijanskog Risorgimenta, ipak je pomagao papinskim nuncijima da se spasi arhivski materijal koji bi Talijani u revoluciji uništili. Lajos Pasztor (Per la storia dell'archivio segreto vaticano nei secoli XIX–XX, str. 367–424) istražuje povijest tajnog vatikanskog arhiva XIX. i XX. stoljeća. Opisuje ulogu koju je imao arhivist Svete Stofice od godine 1870. do 1920. i ulogu koju je imao prefekt Francesco Rosi Bernardini od godine 1877. do 1879.

AHP u nastavku donosi priopćenja među kojima treba spomenuti svakako priopćenje Ferenc Nagya (La comune genealogia episcopale di quasi tutti gli ultimi papi od 1700. do 1978., strane 433–455) o genealogijama rimskih biskupa koji su biskupovali i papovali od 1700. do 1978. Na kraju donosi recenzije mnogih knjiga i bibliografiju.

Adalbert REBIĆ

HRVATSKA KRŠĆANSKA BIBLIOGRAFIJA (Bibliographia croatica christiana) svezak 18, godina 1976. Izdali studenti Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu sabrani u „Spectrumu“. Zagreb 1980., stranica 313. Naklada Kršćanska sadašnjost.

Izvanredno vrijedan i svake hvale vrijedan pothvat koji su prije nekoliko godina poduzeli naši studenti kad počеше skupljati našu kršćansku hrvatsku bibliografiju (od godine 1959. i dalje)! Do sada su izišla već dva sveska: prvi svezak (za 1959. godinu) izišao je 1976. godine, također u nakladi KS Zagreb. A ovo je sada 2. svezak odnosno 18. po redu godina (obrađuje 1976. godinu).

Ta je knjiga neobično potrebna svakom intelektualcu vjerniku – a da ne govorimo o svećenicima – koji se bavi hrvatskom vjerskom kulturom. To je izvrsna orijentacija za znanstveni rad. To je pokazatelj svega onoga što je u jednoj godini u nas napisano u knjigama i časopisima. Gradivo je raspoređeno prema UDK sistemu što je daleko preglednije nego bilo koji drugi sistem. Poslije uvoda, na stranicama VIII–XIV, prikazan je raspored struka po UDK. Taj raspored omogućuje čitaču savršeni pregled gradiva u knjizi. Slijedi popis časopisa koji izlaze u nas. Zatim slijedi 2150 naslova objavljenih u knjigama, zbornicima ili časopisima. A na kraju je dodano još predmetno i autorsko kazalo (265–310).

Ova bi se knjiga trebala nalaziti u biblioteci svakog svećenika, dapače i svakog našeg hrvatskog intelektualca koji želi znati stanje naše hrvatske teologije i koji od vremena do vremena želi studirati neko pitanje s teološkog područja.

Adalbert REBIĆ

DIZIONARIO DEGLI ISTITUTI DI PERFEZIONE. Sv. IV., V. i VI. Roma, Edizioni Paoline, 1977–1980. Leksikonski format, str. XXVI i 1734 stupca; str. XXVI i 1742 stupca; str. XXVI i 1750 stupaca + više slika izvan teksta u svakom svesku (za narudžbe: Edizioni Paoline, Via D. Fontana 12, 00185 ROMA – Italia).

Na stranicama BS (1975. i 1976.) bilo je već govora o ovom svojevrsnom talijanskom „rječniku“ o redovništvu i redovnicima, u

povodu izlaska prvih triju svezaka. U međuvremenu iziđe tri slijedeća sveska, dok su tri posljednja u pripremi (deveti svezak sadržavat će razna abecedna kazala). Glede općih podataka o ovom enciklopedijskom pothvatu upućujemo čitaoca na prikaz u BS 1975.

Četvrti svezak našega „rječnika“ počinje riječju *Figlie* (= *Kćeri*, što ulazi u naslov mnogih ženskih redovničkih družbi), a završava člankom *Intreccialagli* (Antun Augustin, suutemeljitelj talijanskih redovnica „*Obilate del Divino Amore*“). Ovaj će svezak napose zanimati kćeri i sinove sv. Franje Asiškoga i sv. Dominika Guzmana („braća propovjednici“). Brojni su i duži članci o raznim Franjima, Ivanima, Josipima, Grgurima i Vilimima. Našazimo također veće članke o binomiji „filozofija i redovnici“, o Francuskoj, Njemačkoj (tal. *Germania*), Isusu Kristu, bratstvu, judaizmu. Zanimljiv je članak o „ikonografiji“ redovnika i redovnica (tj. kako su likovno prikazivani, nekad i danas, što popunjava prethodni članak *Costume*, u 3. svesku). Od ovoga četvrtog sveska dalje zapaža se da se kod većih i važnijih članaka vodi više računa o pojedinim redovničkim obiteljima, njihovoj povijesti i predaji, što potvrđuje uvjerenje o bogatstvu i raznolikosti redovničkog života i njegovih oblika („atipičnost“ je česta pojava, protiv mišljenja o nivelaciji ili standardizaciji!).

Peti svezak polazi od riječi i pojma *Iona* (tj. „Zajednica Jone“, prezbiterijanska ustanova na istoimenom otoku u Škotskoj) i završava sa člankom o monaštvu uopće. U ovom svesku našazimo puno dužih i važnih članaka o skupinama redovnica (irsko monaštvo, redovništvo na Britanskom otočju *Isole* i u Italiji, projački i vojnički redovi, mercedari i minimi sa svojim ženskim ograncima) te o „svjetovnim“ vjerskim ustanovama (tal. *Istituti secolari*) i o institutima uopće. Ozbiljni su članci o laicizmu, radu (tal. *Lavoro*) i liturgiji, u vezi s raznim redovničkim obiteljima; o redovništvu među muslimanima (tal. *Islam* i *Maometto*), te o odnosu Luthera i marksizma prema redovništvu. Opširan je i prekoristan članak o Mariji, kao prvoj Kristovoj sljedbenici i uzoru (modelu) svih redovnika i redovnica. Napose je zanimljiv i važan članak o institutima kršćanske savršenosti, jer osvjetljuje sâm naslov ove osebujne enciklopedije. Pažnje su također vrijedni solidni članci o lateranskim i lionskim crkvenim saborima u vezi s redovnicima. Posebnu vezu s Hrvatima imaju ovdje dva članka: o Ani Marovich (sic!), rođenoj u Mlecima 1815. i umroj ondje 1887., pošto je osnovala družbu „*Riparatrici del Cuore Santissimo di Gesù*“, i o otoku Mljetu (tal. *Milita*) kao benediktinskoj opatiji.

Šesti i, za sada, posljednji svezak ovog enciklopedijskog djela obuhvaća riječi i pojmove od *Monachesimo urbano* (tj. o monaštvu unutar gradova) do *Pinzoni* (Faustin Jovita, svećenik i utemeljitelj Sestara „*Angelle della Carità*“ u Brescii). Svezak je važan za sve one i za ono što se odnosi na monaštvo, na razne „oblate“, uršulinke i bolničarske redove ili družbe. Osim toga sadrži više dužih članaka o glazbi (tal. *Musica*, uvijek u vezi s redovnicima), o poslušnosti, pastoralnom djelovanju, kaznama, hodočašćenju, pokori i savršenosti. Dva se doprinosa posebno tiču Hrvata: o pavlinima (tal. *Paolini*) i o Č. M. Mariji Petković, utemeljiteljici „*Kćeri Milosrđa*“ s otoka Korčule (umrla u Rimu 1966.).

Potpisani prati razvoj ovog „rječnika“ od njegova začetka i izlaska u javnost na evo do šestog sveska. Čini se opravdan dojam da su ovi daljnji svesci ostali na visini prvih, a vjerojatno su i bolji. Marljivi organizator zna pronaći ponajbolje suradnike, čak ako žive vrlo daleko od Rima, pa je povećao njihov broj i, osobito, kakvoću obradbe pojedinih predmeta. Stoga je razumljivo da veće i jače članke izrađuje više autora, specijalista, vodeći računa o pojedinim dijelovima, vremenima, itd. Sigurno, bit će i ovdje nedostataka, kao što ih ima u svakom ljudskom djelu. Trebalo bi analizirati pojedine doprinose i onda o svakome dati mjerodavan i promišljen sud. To će učiniti pojedini korisnici kad pristupe uporabi ovog jedinstvenog i suvremenog djela, što služi na čast kulturi talijanskih katolika.

Atanazije J. MATANIĆ OFM.

Bernardin ŠKUNCA, ŠTOVANJE ISUSOVE MUKE NA OTOKU HVARU, Izdavač: Crkva u svijetu, Biblioteka „Radovi“ 5, Split 1981. Format 24x17 cm, str. 216, likovnih priloga 17 + zemljopisna karta otoka Hvara.

Hrvatska bogoslovska znanost u naše doba postaje sve bogatija novim znanstvenim djelima s bogoslovske područja uopće, a crkveno-povijesnog napose. Ove smo godine dobili novo djelo iz pera dra fra Bernardina Škunce, franjevca južnohrvatske provincije sv. Jeronima (Zadar) i profesora Centralne teologije u Splitu, pod naslovom ŠTOVANJE ISUSOVE MUKE NA OTOKU HVARU, što je izišlo kao peta knjiga niza „Radovi“,